

Jerzy Starnawski

"Bibliografia historii polski
1815-1914", tom wstępny,
opracowała Halina Bachulska, przy
współudziale Wandy Konarskiej,
Barbary Konarskiej i Ireny
Łapinowej, Warszawa 1954,
Państwowe Wydawnictwo
Naukowe... : [recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 47/1, 287-293

1956

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

BIBLIOGRAFIA HISTORII POLSKI. 1815—1914. Opracowała Halina Bachulska przy współudziale Wandy Konarskiej, Barbary Konarskiej i Ireny Łapinowej. Tom wstępny. Warszawa 1954. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, s. X, 235, 1 nlb, 1 k. erraty. Z teki wydawniczej b. Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Redaktor naukowy Stefan Kieniewicz.

Dokończenie *Bibliografii* Finkla, doprowadzenie jej do czasów najnowszych jest palącą potrzebą naszej humanistyki; nie tylko historii, ale wszystkich nauk historycznych czy też w jakikolwiek sposób o historię zazębiających. Toteż tom wstępny *Bibliografii historii Polski* należy powitać jako pozycję cenną i ważną.

Nie trzeba na tym miejscu uzasadniać, jak dalece publikacja ta obchodzi polonistykę. Sprawa jest oczywista w społeczeństwie mającym tradycje Estreicherza i Finkla. Na łamach *Pamiętnika Literackiego* powinno się ustalić, o ile pozycja, którą zamierzamy omówić, odpowiada zainteresowaniom i postulatom polonisty. Recenzja ujęta pod tym kątem nie wypadnie, niestety, zbyt pomyślnie.

Można pochwalić ogólną koncepcję tomu wstępnego, w którym wyodrębniono w sposób przejrzysty osiem zasadniczych działów, oznaczonych cyfrą rzymską, te zaś z kolei podzielono na działy drobniejsze. Technika opisów bibliograficznych wraz z podawanymi *petitem* recenzjami jest bez zarzutu. Bez zarzutu również pozostaje kompozycja i szata graficzna całości. Zaatakować za to wypadnie koncepcję kończenia przeglądu bibliograficznego w obrębie poszczególnych działów na r. 1939, z niewielkimi tylko wyłomami po roku 1950. Wprawdzie maszynopis, jak wynika ze wstępu Stefana Kieniewicza, był już gotów w r. 1949, ale to nie usprawiedliwia, gdyż doprowadzenie gotowej bibliografii do stanu nowszego przynajmniej o parę lat nie jest rzeczą zbyt trudną, zwłaszcza przy pracy zespołowej. Pod tym względem Korbut, pracujący bez pomocników, może imponować swoim systemem dopełnień na końcu tomu i dopełniacza do wszystkich tomów łącznie. Dzięki temu systemowi dał istotnie przegląd najnowszych publikacji. Wydana ostatnio *Bibliografia literatury polskiej okresu Odrodzenia* (1954) jest także pod tym względem zadowalająco skrupulatna. Ostatecznie może być usprawiedliwione przyjęcie daty 1950 jako końcowej dla całości, ale data 1939 na wielu odcinkach okazuje się nieaktualna — nawet zamierzchła — wobec nowoczesnych metod naukowych.

Przechodząc do spraw szczegółowych wypadnie poczynić wiele uzupełnień i trochę poprawek. Niekiedy padną także jakieś ogólniejsze refleksje — te z kolei niejednokrotnie pokażą sumienność i dokładność całej pracy. Przyśtępuję do uwag szczegółowych.

Dział I: *Bibliografie*. — Przeglądając pięć pierwszych pozycji poddziału „Bibliografie bibliografii“ trudno powstrzymać się od przykrej refleksji, iż od 34 lat nie mamy nowej *Bibliografii bibliografii polskiej* (Lwów 1921), zestawionej — jak dotychczas — jedynie periodycznie za lata: 1922, 1928—1934. Wśród „Bibliografii ogólnych“ należało przy Estreicherze podać nie tylko recenzję Z. Hordyńskiego, ale — z dość obfitej literatury o nim — przede wszystkim „przewodnik“ po Estreicherze T. Kalickiego i A. Mikuckiej („Biblio-

grafia polska“ Karola Estreichera. Warszawa 1936), a gdyby przegląd doprowadzić do lat najnowszych, znalazłoby się miejsce dla najważniejszej pracy o Estreicherze — pracy M. Dembowskiej (*Metoda „Bibliografii polskiej“ Karola Estreichera*. Warszawa 1954).

Przy Urzędowym Wykazie Druków (poz. 24) należało wspomnieć o jego dwu aneksach: *Polonica* i Urzędowy Wykaz Czasopism. Nadto, skoro jest to bibliografia dziejów Polski po r. 1815, nie bez znaczenia pozostaje A. Jochera *Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce...* (T. 1—3. Wilno 1840—1857). Od tej pozycji należało zacząć, wraz z podaniem informacji o indeksie do Jochera (Estreicher II). Wśród bibliografii obcych należało wymienić: Lanson'a *Manuel bibliographique de la littérature française moderne*, Goedeckego *Grundriss zur Geschichte der deutschen Dichtung*, może nawet *The Cambridge Bibliography of English Literature*. Znajdą się w nich *polonica*. Ze względu na bliskie pokrewieństwo i sąsiedztwo obu narodów, można było podać również J. Wjacławka *Serbska bibliografija* (wyd. 1 — 1929; wyd. 2 — 1952).

Spis bibliografii *poloniców* w piśmiennictwie obcym również bardzo daleki jest od kompletności. Podano tu (poz. 56) A. Mełenia *Bibliografię poloniców szwajcarskich za lata wojny (1939—1945)* (Paryż 1948). Stąd wniosek, że w przeglądzie tym powinny się znaleźć także pozycje powojenne: obok Begeya (poz. 50) należało wymienić W. Preisnera *Stosunki kulturalne polsko- włoskie w latach 1800—1939* (Toruń 1948), obok Mełenia — A. Vetulaniego *Bibliographie des études scientifiques publiées en Suisse par les internés militaires polonais* (Brougg 1944). Należało nadto wymienić publikacje: A. Wolanina *Polonica in English* (Chicago 1945), J. Bielatowicza *Bibliografię druków polskich we Włoszech*. 1 IX 1939 — 1 IX 1945 (Rzym 1946), T. Sawickiego *Rocznik bibliograficzny druków w języku polskim oraz w językach obcych o Polsce, wydanych poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* (T. 1—3. Edynburg 1942—1944. Obejmuje lata: 1939—1943, S. Kościałkowskiego i M. Łagowskiej *Polonica bibliograficzne libańskie z lat 1942—1949* (styczeń—czerwiec) (Bejrut 1949). Z prac dawniejszych zasługuje także na umieszczenie K. Janosa *Magyar-Lengyel bibliografia* (Budapest 1938).

Poczet „Bibliografii wydawnictw ciągłych“ winien rozpoczynać temat bibliograficzny „Czasopisma“ w *Bibliografii* Estreichera. Pozycję 57 (K. Daszkiewicz i S. Jarkowski, *Bibliografia ważniejszych prac dotyczących prasy polskiej*. Wilno 1922) poprzedzić winna wcześniejsza praca Jarkowskiego: *Literatura dotycząca prasy polskiej* (Warszawa 1911). Należało podać J. Kucharzewskiego *Czasopiśmiennictwo polskie XIX w. w Królestwie, na Litwie i Rusi oraz na emigracji* (Warszawa 1911).

Przy koncepcji roku 1950 jako końcowego odpadnie oczywiście publikacja niezwykłe ważna: Cz. Gutrego *Bibliografia scalonych spisów zawartości czasopism* (Wrocław 1953).

Wśród „Bibliografii historycznych i innych specjalnych“ reprezentowane są naturalnie bibliografie historii literatury. Przy Korbucie należało wspomnieć o jego dwu wydaniach, uwypuklić aktualność wydania drugiego.

Obok Korbuta bardzo ważne kompendium bibliograficzne dla całej pierwszej poł. XIX w. znajduje się w zbiorowym wydawnictwie — nie dokończono-

nym — *Wiek XIX* (Sto lat myśli polskiej. T. 1—9). Podobnie ważne kompendium dla literatury polskiej po r. 1884 mieści się w książce K. Czachowskiego *Obraz współczesnej literatury polskiej. 1884—1933* (T. 1—3. Lwów 1934—1936). O ile na sądach Czachowskiego o literaturze rzadko można polegać, o tyle bibliografia zawarta w jego książce jest dla „okresu naturalizmu i neoromantyzmu“, a następnie dwudziestolecia międzywojennego — w wielu wypadkach znacznie dokładniejsza niż Korbut i przez to także od Korbuta ważniejsza, że o kilka lat od niego późniejsza. Skoro wymieniono P. Grzegorzycy *Bibliografię literatury polskiej* za r. 1931 (poz. 170), należało wspomnieć, że takie same publikacje Grzegorzycy dotyczą lat: 1928—1929. Wszystkie trzy pozycje są odbitkami z *Ruchu Literackiego*, który podawał bieżąco bibliografię literacką za lata 1925—1931, a po sześciu latach przerwy podał ją raz jeszcze w pierwszym półroczu 1937 roku.

Skoro znalazła się Kurkowa (poz. 171), należało podać, że *Pamiętnik Literacki* w początkowych latach XX w. periodycznie podawał bibliografię literacką: za r. 1901 w r. 1902 itd. (na ostatku: za r. 1907 w r. 1911). Jeśli zaś zanotowano R. Vrtela *Bibliografię historii literatury i krytyki literackiej polskiej za rok 1908 i 1909* (poz. 172), trzeba było również wymienić S. Vrtela-Wierczyńskiego *Bibliografię literatury polskiej za rok 1919* (Lwów 1926) i 1922 (1925).

Nieco dalej, w „Historii poszczególnych regionów i ziem ościennych“, obok Nowodworskiego *Czasopism wileńskich* (poz. 264) wymienić należało W. Ciechowskiego *Czasopisma polskie na Litwie* (Kwartalnik Litewski, 1911) i S. Karwowskiego *Czasopisma wielkopolskie* (1796—1859) (Poznań 1908).

Dział II: *Encyklopedie*. — Wymaga on stanowczo jednego tylko uzupełnienia: obok *Encyklopedii staropolskiej* Glogera (poz. 291) winna się znaleźć taka sama encyklopedia Brücknera. Można by też pomieścić w tym dziale **słowniki języka polskiego**: przynajmniej *Słownik* Lindego i *Słownik* Warszawski (J. Karłowicza itd.). Dla historyka nie są to rzeczy obojętne. Wśród encyklopedii niemieckich obok Meyera i Brockhousa (poz. 303—304) mógł być wymieniony także Herder. Wśród herbarzy należało wspomnieć S. Uruskiego *Rodzinę*. Skoro wymieniono redagowane przez S. Łożę *Czy wiesz, kto to jest?*, przydałoby się wspomnieć o *Who is who?* oraz Kunitz-Haycrafta *Twentieth century Authors* (New York 1944). W wymienionych wydawnictwach znajdują się *polonica*.

Byłoby także celowe wprowadzenie w tym dziale jednej innowacji: zgrupowanie osobno encyklopedii zawierających sumę wiedzy o Polsce. Takich mieliśmy kilka. Weszłaby do tego działu zarówno książka *Polska, jej dzieje i kultura* (tylko niektóre jej rozdziały cytowane są w dalszej części omawianego tu wydawnictwa), jak i *Wiedza o Polsce*, nie dokończona *Encyklopedia polska* PAU, tom 13 encyklopedii Gutenberga i zeszyt 1 tomu 4 encyklopedii *Świat i życie*.

Dział III: *Wydawnictwa ciągłe* (Wybór). — Spis wydawnictw ciągłych (mianem tym objęto również czasopisma) przedstawia się bardzo obficie. Można by jednak upomnieć się o jeszcze kilka pozycji. Dla porządnej znajomości kultury XIX w. *Tygodnik Ilustrowany* i *Kłosa* mają znaczenie kapitalne i pominięcie ich nie jest słuszne. Pominięto także dwa zasadnicze organy etnograficzne: *Lud* i *Wisłę*. Z fachowych czasopism

polonistycznych nie wspomniano o Ruchu Literackim, Roczniku Literackim i Języku Polskim. Przy Pamiętniku Literackim brak wzmianki o Pamiętniku Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza oraz o sporządzonej przez Z. Świdwińską bibliografię obydwu Pamiętników (Warszawa 1948).

Działy IV—V nie nasuwają historykowi literatury uwag krytycznych. Dział VI — *Rozwój polskiej myśli historycznej*. (1515—1939) — nasuwa ich sporo. Wśród „Metod nauk pomocniczych“ pomieszczono rozprawkę S. Arnolda *Historia a regionalizm* (poz. 1116). W takim razie należało podać też pracę A. Patkowskiego *Ruch regionalistyczny w Europie* (Warszawa 1934), a nadto rozważyć, czy inne prace tego autora — zwłaszcza *Bibliografia regionalna* (Warszawa 1928 i n.) — nie zasługują na wymienienie w innych działach niniejszego tomu *Bibliografii historii Polski*.

W rubryce F działu VI — „Metody pokrewnych gałęzi wiedzy“ — zestawiono 6 pozycji z zakresu metody badań literackich: od W. Feldmana *Metody badań historycznoliterackich* (1898) poprzez *Metodykę historii literatury polskiej* P. Chmielowskiego (Warszawa 1899) aż do T. Grabowskiego *Wstępu do nauki literatury* (Lwów 1927). Tak więc w praktyce wykaz kończy się tu nie na r. 1950 czy też 1939, lecz na roku 1927.

Skoro w całym tomie nie ma ani jednej pozycji po r. 1950, trudno myśleć o wprowadzeniu: S. Skwarczyńskiej *Wstępu do nauki o literaturze* (T. 1—2. Warszawa 1954), H. Markiewicza szkiców *O marksistowskiej teorii literatury* (Wyd. 1. Wrocław 1952. Wyd. 2. Wrocław 1953) czy nawet S. Żółkiewskiego *Badań nad literaturą polską* (Warszawa 1951).

Przy dociągnięciu do r. 1950 znalazłyby się następujące prace powojenne: K. Górskiego *Poezja jako wyraz* (Toruń 1946), S. Skwarczyńskiej *Systematyka głównych kierunków w badaniach literackich* (Łódź 1948), H. Markiewicza *Materializm historyczny a nauka o literaturze* (Zeszyty Wrocławskie, III, 1949, nr 3/4), S. Żółkiewskiego *Stare i nowe literaturoznawstwo* (Wrocław 1950).

Gdyby uwzględniono w należyty sposób okres do r. 1939, powinny tu wejść przede wszystkim dwie prace R. Ingardena (1. *Das literarische Kunstwerk* (Halle 1931). — 2. *O poznawaniu dzieła literackiego*. Lwów 1937), M. Kridla *Wstęp do badań nad dziełem literackim* (Wilno 1936), wraz z ważną recenzją tej pracy (W. Borowy, *Szkola krytyków*. Przegląd Współczesny, XVI, 1937, nr 2; i odb.), Z. Łempickiego *Literatura, poezja, życie* (Warszawa 1936). Pominięcie tych prac nie może być usprawiedliwione. Ale i w okresie wybranym — może zresztą przypadkowo — tj. w okresie do r. 1927 należało obok Chmielowskiego podać także zasadniczą rozprawę metodologiczną drugiego wybitnego taine'isty polskiego — B. Chlebowskiego *Zadanie historii literatury polskiej...* (Pisma. T. 1. Warszawa 1912). Nie wystarczy wymienienie na innym miejscu (poz. 1315) tegoż autora *Stanu dotychczasowej pracy nad historią literatury polskiej...* (Pisma. T. 4), pozycji mniej zresztą ważnej. Zupełnie nieusprawiedliwione jest także pominięcie tej rozprawy, która na grunt polski przeszczepiła metodologię Diltheyowską, tzn. rozprawy J. Kleina *Charakter i przedmiot badań literackich* (Biblioteka Warszawska, 1913; i odb. Przedr. w tomie: *Studia z zakresu literatury i filozofii*. Warszawa 1925). Wymienione być również powinny: K. Wóycickiego *Historia*

literatury i poetyka (Warszawa 1914) i J. Kleinera *Historyczność i pozaczasowość w dziele literackim* (druk.: 1. Pamiętnik Literacki, XXXIII, 1936. — 2. W pracy zbiorowej: *Księga referatów (Zjazdu Naukowego im. Ignacego Krasickiego we Lwowie w dn. 8—10 czerwca 1935 r.)* Lwów 1936. — 3. W tomie: *W kręgu Mickiewicza i Goethego*. Warszawa 1938). Bez tych wszystkich rozpraw zestawienie podane w omawianej tu bibliografii wygląda osobliwie.

W „Próbach historiozofii polskiej“ pożądane byłoby pomieszczenie A. Górskiego *Ku czemu Polska szła* (Kraków 1918) i A. Świętochowskiego *Genealogii terażniejszości* (Warszawa 1936).

Poddział „Historycy w 19 i 20 wieku“ opracowany jest bardzo obficie i stanowi wkład cenny. Jednakże zadziwia przede wszystkim pomijanie historyków żyjących. Takie kryterium przyjął przed trzydziestu kilku laty Korbut w pierwszym wydaniu swej *Literatury polskiej*, wyjątek uczynił jedynie dla Świętochowskiego, którego już za życia potraktował jako nieboszczyka, a ten — o, ironio! — przeżył Korbuta. Wyeliminowanie w pierwszym wydaniu pisarzy żyjących — wywołało ostre ataki krytyków. W wydaniu drugim Korbut musiał zmienić stanowisko. Bo też stanowisko to nie jest do przyjęcia. Czy to słuszne, że w spisie historyków figuruje Władysław Godziszewski dlatego, że zmarł, a zabrakło Kazimierza Tymienieckiego, bo żyje, czy Władysława Konopczyńskiego, kończącego życie akurat wtedy, gdy Komitet Redakcyjny zamknął etap przygotowania maszynopisu do druku. Trzeba pamiętać, że wśród żyjących są uczeni o nazwiskach ustalonych i dorobku stanowiącym już nieraz jakąś całość zamkniętą. Nekrologi i wspomnienia pośmiertne to nie jedyna forma i nie jedyna sposobność omówienia dorobku uczonych. Księgi pamiątkowe wydaje się niekiedy po śmierci, częściej jednak w związku z jubileuszem obchodzonym za życia — nieraz nawet przy dyskretnej inicjatywie jubilata, jak się w jednym ze swych artykułów dowcipnie wyraził Jan Czekanowski. Gdyby więc włączono uczonych żyjących, *Bibliografia historii Polski* stałaby się o wiele pełniejsza.

Spośród uczonych zmarłych przed r. 1951 pominięto niektórych stanowczo zasługujących na wymienienie. Wystarczy przypomnieć takie nazwiska: Michał Wiszniewski, Piotr Chmielowski, Bronisław Chlebowski, Roman Pilat, Hieronim Łopaciński. Ostatecznie jednak można by te braki darować. Gorzej, że przy nazwiskach objętych wykazem pominięto szereg ważnych omówień.

Kwartalnik *Historyczny* (LIII, 1946, nr 3/4) poświęcił nekrologi historykom zmarłym w czasie ostatniej wojny. Nekrologi te zostały tu zacytowane. W tymże roku bardzo piękne wspomnienia otrzymali w *Pamiętniku Literackim*: S. Bednarski, L. Bernacki, W. Bruchnalski, A. Brückner, I. Chrzanowski, L. Cwikliński, S. Estreicher, Z. Kukulski, K. Piekarski, S. Windakiewicz, W. T. Wiśtock. Wszystkie wymienione nazwiska, istotnie obchodzące historyków literatury, weszły do wykazu, ale o epitafiach z *Pamiętnika* zapomniano zupełnie. *Pamiętnik Literacki* i wstecz nie został wykorzystany należycie: nie przejrano sumiennie bibliografii Z. Świdwińskiej. Niektóre dawniejsze wspomnienia pośmiertne z *Pamiętnika* są cytowane, niektóre — nie. Jaskrawo to wygląda zwłaszcza na przykładach Brücknera, Bruchnalskiego i Nehringa.

Nie wyzyskano także publikacji *Straty kultury polskiej (1939—1944)* (T. 1—2. Glasgow 1945), mieszczącej nekrologi: S. Bednarskiego, L. Bernackiego, I. Chrzanowskiego, B. Dembińskiego, S. Estreichera, J. K. Kochanowskiego, K. Zakrzewskiego. Przy Bentkowskim można było zacytować omówienie jego działalności w rozprawie A. Tyszyńskiego *O pisarzach historii literatury polskiej (Pisma krytyczne. T. 2. Kraków 1904, s. 52 i n.)*, przy Godziszewskim — artykuł L. Kamykowskiego w książce pamiątkowej *Prywatne męskie gimnazjum imienia Stefana Batorego... w XXX-lecie* (Lublin 1936). Przy Kraszewskim należało podać o nim monografię P. Chmielowskiego (Kraków 1888; nie wystarczy artykuł *Kraszewski jako historyk*) oraz W. Hahna (wstęp do *Morituri* w Bibliotece Narodowej. Kraków br.). Zasygnalizować trzeba nadto, że wstęp K. Wojciechowskiego do *Starej baśni* w Bibliotece Narodowej (Lwów 1934) zawiera rozdziałek pt. *Stanowisko Kraszewskiego jako historyka*, zapewne nieobojętny dla bibliografii historyków XIX wieku.

Zbyt mała wydaje się liczba włączonych do spisu filologów klasycznych: figurują tylko trzy nazwiska. Dotyczący ich materiał również budzi zastrzeżenia. Niedostatecznie wyzyskano Eos, pominięto *Księgę pamiątkową ku uczczeniu... Ćwiklińskiego*, nie zacytowano ani razu S. Hammera *Historii filologii klasycznej w Polsce* (Kraków 1948). Przy sposobności trzeba stwierdzić, że i książka K. Tymienieckiego (*Zarys dziejów historiografii polskiej*. Kraków 1948) winna być albo umieszczona na początku wykazu, albo cytowana przy poszczególnych nazwiskach.

Dział VII: *Organizacja nauki historycznej*. — Tu wśród „Towarzystw naukowych posiadających oddziały historyczne“ pominięto bardzo aktywne w dwudziestoleciu międzywojennym Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Lublinie. Obszerne sprawozdanie z jego działalności zawiera *Pamiętnik Lubelski* (III, 1938, s. 561—604). Ten sam *Pamiętnik* przynosi dane o działalności Towarzystwa Naukowego KUL.

Wśród „Polskich zjazdów pokrewnych gałęzi wiedzy“ pominięto zjazd ku czci Kochanowskiego (Kraków 1930) — jego owocem był nie tylko *Pamiętnik Zjazdu Naukowego im. Jana Kochanowskiego w Krakowie 8 i 9 czerwca 1930*, ale i książka zbiorowa pt. *Kultura staropolska* (Kraków 1932) — oraz zjazd ku czci Krasickiego (Lwów 1935) ze wspominaną już *Księgą referatów*.

Dział VIII: *Archiwa, Biblioteki, Muzea (1815—1939)*. — Opracowany bardzo sumiennie. Przy Bibliotece Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie brak jedynie wzmianki o jej drukowanym katalogu (zresztą słabo opracowanym). Należało tu także podać broszurę F. Araszkiewicza *Hieronim Łopaciński* (Lublin 1928).

Właśnie przy tym dziale szczególnie aktualna jest uwaga ogólna o konieczności doprowadzenia *Bibliografii historii Polski* do roku 1950. W formie, którą mu dano, dział nie mówi nic o powojennym losie bibliotek warszawskich i ich obecnej organizacji, o nowopowstałych bibliotekach uniwersyteckich w Łodzi i Toruniu, o przekształceniu do potrzeb polskich bibliotek wrocławskich, o Ossolineum we Wrocławiu.

Mimo wymienionych błędów czy braków omawiana tu *Bibliografia historii Polski* posiada kolosalne znaczenie dla warsztatu naukowego historyka,

a równocześnie może oddawać cenne usługi historykowi literatury. Wytkniętych powyżej braków z pewnością da się uniknąć w dalszych zeszytach wydawnictwa, gdy tylko Komitet Redakcyjny, złożony z przedstawicieli różnych dziedzin historii, zaprosi do swego grona historyka literatury polskiej lub przynajmniej historyka kultury o gruntownym przygotowaniu historyczno-literackim.

Jerzy Starnawski

POLSKA BIBLIOGRAFIA LITERACKA ZA ROK 1948. Opracował pod kierunkiem prof. dra Stefana Vrtela-Wierczyńskiego Zespół Poznańskiej Pracowni Bibliograficznej Instytutu Badań Literackich. Wrocław 1954. Zakład imienia Ossolińskich — Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, s. XXII, 568, 1 k. erraty.

Polska bibliografia literacka za rok 1948 jest pierwszym tomem bibliograficznego rocznika literackiego, opracowywanego przez Zespół Poznańskiej Pracowni Bibliograficznej IBL pod kierunkiem Stefana Vrtela-Wierczyńskiego. Po uzupełnieniu luk wstecz (od r. 1944/1945 począwszy) wydawnictwo będzie ukazywać się bieżąco, przynosząc pełną dokumentację bibliograficzną ruchu literackiego w Polsce.

Fakt, że omawiany tom nie stanowi publikacji jednorazowej, lecz jest początkiem wydawnictwa ciągłego, zamierzonego na bardzo dużą skalę, nie pozwala na skwitowanie książki jedną, choćby bardzo wyczerpującą recenzją, lecz wymaga konfrontacji wielu opinii — zarówno specjalistów, jak i zwykłych użytkowników. Niestety, opinie te nie znalazły dotychczas szerszego wyrazu na łamach czasopism. Dostarczyła ich natomiast sporo specjalna konferencja, zorganizowana przez Dział Bibliografii Nowszej IBL, w oparciu o trzy zamówione w tym celu recenzje: Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej, bibliografa-historyka literatury oraz krytyka literackiego.

Zadaniem niniejszego omówienia jest charakterystyka wydawnictwa, z przytoczeniem ważniejszych uwag dotychczasowych recenzentów i uczestników konferencji, oraz wysunięcie kilku problemów i sugestii do ewentualnej dalszej dyskusji.

ZASIĘG I ZAKRES¹. — Już sama objętość, 568 stron *in quarto*, mówi o tym, jak wiele materiału ogarnął tom *Polskiej bibliografii literackiej za rok 1948*. Liczba 6287 numerowanych pozycji niedostatecznie orientuje w rzeczywistej liczbie uwzględnionych tekstów, gdyż znaczny procent tych pozycji gromadzi pod jednym numerem kilka, kilkanaście, a czasem i kilkadziesiąt różnych zapisów.

Ogólne informacje o zasięgu i zakresie pracy podaje słowo wstępne. Bibliografia obejmuje:

„1. polskie teksty literackie (prozę i wiersze) wydane w postaci „druków zwartych“ (książek i broszur) oraz teksty literackie i paraliterackie ogłoszone w prasie periodycznej, codziennej i w wydawnictwach zbiorowych;

¹ Zasięg bibliografii wyznaczają cechy wydawniczo-formalne druków przez nią uwzględnianych, a zakres — cechy treściowe.